

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2006/77

Karar Sayısı : 2009/39

Karar Günü : 5.3.2009

R.G Tarih-Sayı : 27.03.2010-27534

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Akseki Asliye Ceza (Çocuk) Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 26.9.2004 günlü, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 73. maddesinin (8) numaralı fıkrasında yer alan 'Suçtan zarar göreni gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi' ibaresinin Anayasa'nın 2., 10., 11., 12., 13., 17., 20., 38., 40., 41. ve 42. maddelerine aykırılığı savıyla iptali ve yürürlüğünün durdurulması istemidir.

I- OLAY

Kamu tüzel kişilerine ve özel kişilere hakaret edildiği ve kamu malına zarar verildiği iddiasıyla açılan davada, uzlaşma şartlarını düzenleyen itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 73. maddesinin itiraz konusu ibareyi içeren (8) numaralı fıkrası şöyledir:

' Suçtan zarar göreni gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olup, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı bulunan suçlarda, failin suçu kabullenmesi ve doğmuş olan zararın tümünü veya büyük bir kısmını ödemesi veya gidermesi koşuluyla mağdur ile fail özgür iradeleri ile uzlaştıklarında ve bu husus Cumhuriyet savcısı veya hakim tarafından saptandığında kamu davası açılmaz veya davanın düşürülmesine karar verilir.'

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında Anayasa'nın 2., 10., 11., 12., 13., 17., 20., 38., 40., 41. ve 42. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Tülay TUĞCU, Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Mustafa YILDIRIM, Cafer ŞAT, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün katılımlarıyla 30.5.2006 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI

26.9.2004 günlü, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 73. maddesinin (8) numaralı fıkrasında yer alan 'Suçtan zarar göreni gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi' ibaresinin yürürlüğünün durdurulması isteminin, koşulları oluşmadığından reddine, 30.5.2006 gününde oybirliğiyle karar verilmiştir.

VI- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralı, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- İtiraz Konusu Kuralın Anlam ve Kapsamı

Yargının işleyişinin etkinleştirilmesi amacıyla başvurulacak yollardan birisi de, uyuşmazlıkların yargıya iletilmesinden önce alternatif çözüm yollarının denenmesidir. Alternatif çözüm yollarının, uyuşmazlıkların daha kısa sürede ve daha az masrafla sonuçlandırılması, gizliliğin korunması ve mahkemelerdeki iş yükünün hafifletilmesi gibi birçok fayda sağladığı bilinmektedir. Alternatif çözüm yollarının; uzlaşma, tahkim, dostane çözüm ve arabuluculuk gibi birçok çeşidi bulunmaktadır. Yakın zamanda ceza hukukumuzda giren uzlaşma da alternatif çözüm yollarından birisidir.

İtiraz konusu ibareyi içeren kural, Türk ceza hukukunda uzlaşmanın şartlarını düzenlemektedir. Ceza hukukunda uzlaşma, işlendiği konusunda yeterli bir şüphe bulunan bir suçtan dolayı, mağdurun tatmin edilmesi suretiyle fail ve mağdur arasındaki uyuşmazlığın giderilmesini amaçlayan, mağdurun ve failin uzlaşmaları halinde soruşturma veya kovuşturmanın kaldırılmasını amaçlayan bir kurumdur.

Ceza hukukunda uzlaşma konusu ilk defa, 1.6.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 73. maddesinin (8) numaralı fıkrasında, uzlaştırma işlemlerinin nasıl yerine getirileceği ise yine aynı tarihte yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253., 254. ve 255. maddelerinde düzenlenmiştir. İtiraz konusu ibareyi içeren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 73. maddesinin (8) numaralı fıkrasında; şikâyetle bağlı suçlarda mağdurun gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olması şartıyla, mağdur ile failin uzlaşması halinde soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcılığı tarafından kamu davasının açılmamasına, kovuşturma aşamasında ise mahkemelerce davanın düşürülmesine karar verileceği hükme bağlanmıştır. 19.12.2006 tarihli ve 26381 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5560 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile uzlaşma kurumunda esaslı değişiklikler yapılmıştır. Bu Yasa'nın 45. maddesi, itiraz konusu ibareyi de içeren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 73. maddesinin (8) numaralı fıkrasını yürürlükten kaldırmıştır. Ancak Başvuran Mahkemenin davayı sonuçlandırmak için, yürürlükten kalkmış olsa da itiraz konusu ibareleri içeren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 73. maddesinin (8) numaralı fıkrasını göz önünde bulundurması gerektiği açıktır.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Başvuru kararında, uzlaşma kapsamına giren suçlarda suçtan zarar görenin gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olma şartının getirilmesiyle, kamu tüzel kişilerine karşı işlenen

suçların uzlaşma kapsamı dışında kaldığı, bu nedenle kuralın Anayasa'daki hukuk devleti ve eşitlik ilkelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık, Anayasa'nın ve yasaların üstünde yasakoyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkeleri bulunduğu bilincinde olan devlettir.

Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilen eşitlik ilkesi ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmektedir. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalarca aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak ve kişilere yasalar karşısında ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesi çiğnenmiş olmaz. Nitelikleri ve durumları özdeş olanlar için yasalarla değişik kurallar konulamaz.

Anayasa'nın 38. maddesinde ise, suçlara ve cezalara ilişkin genel esaslar düzenlenmiş, maddenin ilk fıkrasında kimsenin, işlediği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmayacağı, üçüncü fıkrasında da ceza ve ceza yerine geçen güvenlik önlemlerinin ancak kanunla konulacağı belirtilmiştir.

Kamu tüzel kişileri, Anayasa'da ve yasalarda hukuk hayatına girme, hak ve borçlara sahip olma, irade açıklama ve işlem yapabilme özellikleri bakımından özel hukuk tüzel kişilerinden ve gerçek kişilerden farklı konumda tutulmuşlardır. Kamu tüzel kişileri, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanarak kurulur (Anayasa m.123). Kamu ihtiyaçlarını karşılamakla görevli devlete ve diğer bazı kamu tüzel kişilerine kamulaştırma (Anayasa m.46) ve zor kullanma gibi istisnai bazı yetkiler tanınmıştır. Devletin, kamu iktisadi teşebbüslerinin ve diğer kamu tüzel kişilerinin mülkiyet rejimi özel hukuktan farklı esaslara bağlanmıştır. Örneğin, bunların mülkiyetinde bulunan malların, işletmelerin ve diğer malvarlıklarının özelleştirilmesine ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir (Anayasa m.47). Ayrıca, devletin ve kamu iktisadi teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları, yıllık bütçelerle yapılır (Anayasa m.161).

Devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinin özel hukuk işlemlerinde ve sözleşmelerinde, gerçek ve özel hukuk tüzel kişileriyle eşit konumda kabul edilmeleri ekonomik düzenin, özel hukuka hâkim olan ilkelerin ve nihayet adaletin gereğidir. Bununla birlikte, 'statüler hukuku' olarak nitelendirilebilecek kamu hukukundan kaynaklanan işlemlerde ise, devlet ve diğer kamu tüzel kişileri kamu hizmetlerini yerine getirirken Anayasa ve yasaların çizdiği sınırlar içerisinde tek taraflı işlem yapabilme ve kamu gücünü kullanma yetkisiyle donatılmışlardır. Devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinin görevlerini yerine getirirken kamu yararını gözettikleri varsayıldığından, diğer kişilerden farklı hukuki ve cezai korumaya tâbi tutulmuşlardır.

Kamu tüzel kişilerinin bir suçun faili olup olamayacakları konusunda öğretide tartışmalar olsa da, başta devlet olmak üzere diğer kamu tüzel kişilerinin bir suçun mağduru olma konumları tartışmasızdır. Devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinin suçtan zarar gören konumda olabilecekleri Türk ceza hukukunda da kabul edildiği için, hem ceza kanunlarında hem de suç ve ceza hükmü içeren özel kanunlarda bunlarla ilgili suç kategorileri hep var

olmuştur. 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenmiş olan devletin şahsiyetine karşı cürümler ve devlet idaresi aleyhinde işlenen cürümler bu kapsamda sayılabilir. Aynı şekilde, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda millete ve devlete karşı suçların, devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçların, devletin güvenliğine karşı suçların, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçların ve milli savunmaya karşı suçların düzenlenmesi, devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin suçtan zarar gören konumunda olduklarına, ayrıca gerçek kişilerden ve özel hukuk tüzel kişilerinden farklı şekilde korunduklarına ilişkin düzenlemelere örnek gösterilebilir.

Hukuk devletinde, Anayasa'da belirtilen ilkelere ve ceza hukukunun genel kurallarına aykırı olmadıkça yasakoyucu cezalandırma yetkisini kullanırken, toplumda hangi eylemlerin suç sayılacağını, eylemlerin hangi tür ve ölçüdeki ceza yaptırımları veya ceza yaptırımına seçenek yaptırımlarla karşılanacağını, hangi suçların uzlaşmaya tâbi olacağını, uzlaşma yöntemini ve şartlarını belirleme konusunda takdir yetkisine sahiptir.

Öte yandan, yasakoyucu devlet ve toplum hayatının sağlıklı, düzenli ve barış içinde sürdürülmesini sağlamak için çeşitli kamu hizmetlerini yerine getirmek üzere kurulan kamu tüzel kişilerinin farklı konumda bulunmaları nedeniyle, gerçek kişilerden ve özel hukuk kişilerinden ceza kanunlarında farklı şekilde korunmalarını ve bunlara karşı işlenen suçlarda uzlaşma yolunun kapalı tutulmasını öngörebilir.

Bu nedenle; suçtan zarar görenin kamu tüzel kişisi olması halinde uzlaşma yolunun kapalı olmasını öngören kuralda Anayasa'daki suç ve cezaların yasallığı, hukuk devleti ve eşitlik ilkelerine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, kural Anayasa'nın 2., 10. ve 38. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

İtiraz konusu kuralın Anayasa'nın 11., 12., 13., 17., 20., 40., 41. ve 42.. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

VII- SONUÇ

26.9.2004 günlü, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 73. maddesinin (8) numaralı fıkrasında yer alan 'Suçtan zarar göreni gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi' ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 5.3.2009 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Haşim KILIÇ	Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Sacit ADALI

Esas Sayısı : 2006/77
Karar Sayısı : 2009/39

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

Üye

Ahmet AKYALÇIN

Üye

Mehmet ERTEN

Üye

A. Necmi ÖZLER

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Şevket APALAK

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ